

Afstammelingen van Israël in Nederlands-Indië

Joods familieonderzoek in een koloniale context

De 350 jaar durende bijzondere band tussen Nederland en Zuidoost-Azië trok diepe voren in het Nederlandse genealogische landschap. Met enig overdrijven wordt wel eens gezegd dat tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw geen familie in ons land niet door Nederlands-Indië was geraakt. Onder de duizenden die door de eeuwen heen naar de Oost trokken, bevonden zich ook Joden. Zij kwamen bijna allemaal uit Nederland en Duitsland en vestigden zich merendeels in Batavia, Semarang en Soerabaja. Met uitzondering van een kleine, hechte groep Irakese Joden in Soerabaja ('Bagdad-Joden'), vormden zij tot in de vroege 20e eeuw echter geen religieuze gemeenschappen, bouwden zij geen synagogen en beschikten zij niet over eigen begraafplaatsen.

Ondanks hun aanwezigheid werd over de Joden als groep in de destijds verschijnende Indische kranten nagenoeg niet gerept. In het digitale krantenbestand van de Koninklijke Bibliotheek vond ik slechts vier korte berichten. In *De Locomotief* van 8 januari 1885 werd meegedeeld dat uit Semarang aan boord van het Engelse schip Normandy '11 Chineezzen, 8 Israëlieten en 2 Maleiers' vertrokken waren; en in diezelfde krant van 14 juni 1900 dat tijdens de in Nijmegen te houden jaarvergadering van de Alliance Israël Universelle de 'den laatsten tijd besproken vraag' aan de orde zal komen 'of en in hoever iets gedaan kan worden om in de godsdienstige behoeften der Israëlieten in Ned.-Indië te voorzien'.

Assimilatie

Het eerste schriftelijke bericht over Joden in Nederlands-Indië dateerde van 1861 en kwam van de uit Jeruzalem afkomstige rabbi Jacob Saphir (1822-1886). Hij nam dat jaar op weg naar Australië tijdens een zeven weken durende tussenstop in Batavia de haast volslagen afwezigheid van Joods geestelijk leven waar.

Twee jaar eerder signaleerden de opperrabbijnen van de Joodse gemeenschappen van Den Haag en Rotterdam de noodzaak van een synagoge op Java. Volgens hen hadden juist in de tropen levende Europeanen *'morele invoed en krachtige voorzieningen voor de beheersing van menselijke passies en de beteugeling van immoreel gedrag'* nodig. De oorzaak van het ontbreken van Joods religieus en cultureel leven in Nederlands-Indië was in hun ogen duidelijk: in de Oost ontbrak het aan personen die een Joods-religieuze gemeenschap konden stichten en leiden, omdat het Indische Jodendom uit niets anders bestond dan *'individuele avonturiers, die uit de lagere klassen van de samenleving afkomstig waren'*.

Saphir en de Nederlandse rabbijnen gaven feitelijk aan dat de Indiëse Joden als religieus-culturele entiteit niet bestonden. Dat de meesten van hen met niet-Joden trouwden, is echter een bewering die we niet kritiekloos mogen overnemen. Alleen breed opgezet genealogisch onderzoek kan immers uitwijzen in welke mate dit het geval is geweest en of

Een inlandse huishoudster.
[Collectie R.G. de Neve]

dit voor de gehele koloniale periode (1800-1942) gold. Wel mag als vaststaand worden beschouwd dat het voor Joodse mannen in Nederlands-Indië niet eenvoudig was een Joodse bruid te vinden en dat zij daarom vaak hun heil zochten bij 'vrouwen van het land', dat wil zeggen gedoopte of ongedoopte Aziatische of christelijke Indo-Europese vrouwen. Daarbij namen hun relaties met Aziatische vrouwen niet altijd de vorm van een wettig huwelijk aan. Net als vele Europeanen in Nederlands-Indië leefden namelijk ook Joodse mannen niet zelden in alle vrijheid samen met hun inheemse 'huishoudster' (ook wel 'njai' genoemd), in plaats van een gemengd huwelijk te sluiten. Dit 'Indische concubinaat' werd bijvoorbeeld gepraktiseerd door Daniel Mozes Piller (Amsterdam 1807-Djakarta 1885), zoon van Mozes Daniel Piller (Moshe ben Naftali Piller) en Ester Nathan Blom. Hij bracht het in Nederlands-Indië tot dirigerend officier van gezondheid en lijfarts van de sultan van Djakakarta en kreeg met de Maleise vrouw Ysa drie buitenechtelijke kinderen.

Als er toch werd getrouwd, gebeurde dit vaak nadat er al kinderen waren geboren. In trouwadvertenties heette het dan dat de Europese man trouwde met de 'moeder zijner kinderen', waarbij haar naam doorgaans onvermeld bleef. Tot 1848 (het jaar waarin het verbod op huwelijken tussen christenen en niet-christenen door het Indische gouvernement werd opgeheven ontving de bruid voor het huwelijk de doop, maar ook na dit jaar was dit nog vaak het geval.

Jacques/Chack Louis August Cohen (1868-1941), sergeant in het Oost-Indisch leger, was al vader van vijf kinderen, toen hij te Agam (Sumatra's Westkust) op 12 september 1901 trouwde met hun moeder, de inlandse vrouw Djalia. Zij was vooraf als Anna rooms-katholiek gedoopt en zo ook haar kinderen (staande het huwelijk volgden er nog dertien). Chack Cohen overleed in 1941 en kreeg volgens de familie verhalen een Joodse begrafenis. De familie was zijn Joodse achtergrond kennelijk dus nog niet vergeten. Dit zal natuurlijk niet in elke familie het geval zijn geweest, aangezien moeders door hun centrale rol in het gezin vaak meer dan de vaders bepalend waren voor de culturele oriëntatie van de volgende generatie. Waren zij moslim of christen, dan was de kans groot dat Joodse waarden, normen en gebruiken naarmate de generaties elkaar opvolgden steeds meer vervaagden en de families in kwestie volledig assimileerden. Daarbij hoorde ook dat men zich liet dopen, wat niet zelden zal zijn ingegeven door de verwachting dat daarmee de kansen op positieverbetering werden vergroot.

Joden en de Verenigde Oost-Indische Compagnie

Een interessante vraag is of de stamvaders van Indisch-Joodse families al vóór 1800 naar de Oost kwamen of dat zij net als bijvoorbeeld Daniel Mozes Piller pas in de 19e eeuw voet op Indische bodem zetten. Laatstgenoemde vraag zal vermoedelijk in veel, zo niet de meeste gevallen met ja moeten worden beantwoord. Er waren aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië namelijk maar relatief weinig uit Europa afkomstige families die hun Indische stamboom tot in de VOC-tijd konden terugvoeren. Vast staat wel dat er Joden in dienst van de VOC naar Azië vertrokken, ondanks het feit dat de Compagnie hen officieel niet aannam. Harmen Snel noemde in jaargang 2011 en 2012 van *Misjpoge* een aantal Joodse VOC-dienaren met naam en toenaam. Verder wees M.J. Kamsma in zijn proefschrift *The Jewish Diasporascope in the Straits* op 17e-eeuwse Joodse compagniesdienaren, die het VOC-bestuur in Batavia verzochten te worden gedoopt.

Zoekend op de namen Cohen, Levie en Israël in de database 'VOC-opvaardenden' van het Nationaal Archief vinden we dat de meeste van deze naamdragers als soldaat naar Azië werden uitgezonden of als matroos, jong matroos of hooploper op de compagnieschepen meevoeren. Zeevarende VOC-dienaren gingen na aankomst in Azië, als zij niet repatrieerden, voortijdig overleden of wegliepen, vaak over naar de civiele of de militaire tak van de Compagnie teneinde aan land dienst te doen. Na afloop van hun dienstverband keerden zij doorgaans niet naar Europa terug, maar vestigden zich met toestemming van de Indische regering als vrijburger (kortweg: burger) definitief in Nederlands-Indië. Een interessant voorbeeld hiervan was de uit Polen afkomstige Jehoede Leip Jegiel Igel (1755-1834). Hij noemde zich in Nederlands-Indië Leendert Miero en kwam daar in 1775 als soldaat in VOC-dienst aan. Hij verliet al vrij snel de compagniesdienst en vestigde zich als burger in Batavia.

Vanaf dat moment verliep zijn loopbaan nogal curieus, terwijl in het Bataviase roddelcircuit over hem een smeug verhaal de ronde deed. Als goudsmid en goudhandelaar verdiende hij een flink fortuin, waardoor hij begin 1800 in staat was het tussen Meester Cornelis en Buitenzorg gelegen particuliere land Pondok Gedeh te kopen. Dit land was in 1848 ruim 7600 hectare groot en in het bezit van zijn nakomelingen.

In 1819 verwierf Miero bovendien het imposante buitenhuis dat eens eigendom was van gouverneur-generaal De Klerk en thans als huisves-

Het huis op Pondok
Gedeh, eind 19e eeuw.
[Collectie R.G. de Neve]

Het graf van Leendert
Miero op Pondok
Gedeh.
[Collectie R.G. de Neve]

ting van het Arsip Nasional (Nationaal Archief van Indonesië) dient. Met dit huis komen we bij het – overigens onware, maar daarom niet minder mooie – verhaal dat over hem werd verteld. In de tijd dat hij nog soldaat was, zou hij daar dienst hebben gedaan in de lijfwacht van De Klerk en wegens plichtsverzuim een pak voor zijn broek hebben gekregen. Na deze vernedering zou hij hebben gezworen eens de eigenaar van het huis te zijn. Miero stierf op 10 mei 1834 en werd ter ruste gelegd nabij het landhuis op Pondok Gedeh. Zijn graf, in de jaren 1930 nog intact, was in 1987 verdwenen.

Eenzame avonturiers

Leendert Miero werd de stamvader van gemengd-bloedig nageslacht dat aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog nog steeds op Java woonde. Hij en al die andere ‘avonturiers’ die naar Azië trokken en daar nakomelingen kregen, vormden de directe schakels tussen Nederland (Euro-

pa) en Nederlands-Indië en zijn daardoor extra interessant. In de vorige paragraaf zagen we dat Joodse nieuwkomers in de VOC-tijd vooral militair of zeevarende waren. De vroeg-19e-eeuwse lichten treffen we echter ook aan als koopman en later in die eeuw als gouvernementsambtenaar, employé van een cultuuronderneming (koffie, thee, tabak, etc.) of beoefenaar van een vrij beroep.

Net als Miero kwam ook Aron Levie in de VOC-tijd naar Nederlands-Indië. Hij werd in Amsterdam geboren, arriveerde op 9 augustus 1795 op de rede van Batavia, was koopman van beroep en verbleef sinds 1803 te Batavia. In de Indische kranten komen we hem meermalen tegen. Zo bood hij in de *Bataviasche Koloniale Courant* van 19 oktober 1810 rode wijn 'in kasjes', kina, tabak, gerookte hammen, gerookte en gezouten tongen, wijnazijn 'op vaatjes', 'extra beste zalm', gezouten zalm, zoetemelkse kaas en zoete olie te koop aan. En in die zelfde krant van 8 februari 1811 adverteerde hij met 'grootte en kleine gepletteerde, ook in 't vuurvergulde hangstolpen', een stel muurstolpen, groot en klein formaat Hollands schrijfpapier en penneschachten. Ook in latere jaren bleek hij van vele markten thuis. Of het nu 'versch aangebragte Hollandsch aardappelen en haring' of een paar 'mooi gevlekte tijgerhonden' (vermoedelijk ging het om Tasmaanse tijgers, die op een hond of wolf leken en sinds de vorige eeuw zijn uitgestorven) waren, Aron Levie kon het leveren. Daarnaast handelde hij in scheepsbenodigdheden en dreef hij een logement en een wagenverhuurderij, dit alles eveneens te Batavia en met achtereenvolgende compagnons. Door zijn economische activiteiten moet hij in Batavia geen onbekende zijn geweest. Bovendien was hij lid van de sociëteit De Goede Verwachting, één van de drie sociëteiten die Batavia rijk was, en fungeerde hij als één van de Europese wijkmeesters van de stad. Naast bekendheid zal hij in zijn woonplaats dus ook een zeker aanzien hebben genoten.

In *The Java Half-Yearly Almanac for 1815* vinden we hem vermeld op de inwonerslijst van Batavia en Ommelanden en wel als *shop-keeper* aan de Voorrij. Zijn daar gelegen pakhuis diende niet alleen voor eigen handel, maar bij gelegenheid ook als opslagplaats voor anderen. Blijkens een advertentie in de *Bataviasche Courant* van 22 augustus 1818 kon men namelijk bij hem het grote en rijk gevarieerde assortiment bezichtigen, dat door F.A. Brandt 'op nieuw factuuren' uit Amsterdam was ontvangen. Belangstellenden konden zich bij Levi thuis melden, waar Brandt 's morgens van 8 tot 11 uur kantoor zou houden.

Aron Levie trouwde te Batavia op 27 oktober 1833 met Elisabeth Francisca Hedwig Schubert. Zij overleed te Batavia op 6 september 1834, ruim 49 jaar oud, hij te Batavia op 17 april 1841, 71 jaar oud. Ten tijde van zijn overlijden, bezat Aron Levie in Batavia twee huizen, een *'op Ankee'*, met bijbehorend *'zaai- en grasland'* en door hem bewoond, en een *'op het Molenvliet, bij de Princelaan'*, bestaande uit een stenen huis, kombuis, dispens, slavenvertrekken, wagenhuis en paardenstal. Na zijn overlijden werden deze huizen en zijn andere bezittingen, waaronder 11 buffels, 49 *'koebeesten'* en *'goud- en zilverwerken'*, publiekelijk geveild.

In de besnijdenisregisters van Amsterdam (DTB 1277, pag. 3, nr. 184 en DTB 1311, nr. 125) komt voor Aharon, zoon van Levi Kohen (slachter van beroep), kleinzoon van Awraham Kohen, geboren op de 4e en besneden op de 11e van de maand Nisan van het jaar 5530. Vermoedelijk handelt het hier dus om 'onze' Aron en blijkt zijn toenaam een patroniem en zijn familienaam Kohen (Cohen) te zijn. Nu zijn spoor naar Nederland lijkt te zijn gevonden, is de vraag of hij Indisch nageslacht heeft gehad. Dit was vermoedelijk niet het geval, aangezien zijn echtgenote bij hun huwelijk al 48 jaar oud was. Of Aron Levie eerder was gehuwd of buiten-echtelijke kinderen heeft gehad, is mij niet bekend. Helaas eindigt hier dus zijn verhaal.

Europeanen en Indo-Europeanen

Met het Indische nageslacht van de nieuwkomers uit Europa komen we bij een kwestie die in Nederlands-Indië van belang was, namelijk de juridische categorisering van de bevolking. Sinds 1848 werd in Nederlands-Indië namelijk juridisch onderscheid gemaakt tussen Europeanen en met hen gelijkgestelden en inlanders en met hen gelijkgestelden. De facto werden tot de Europeanen gerekend alle personen die door geboorte Europeaan waren, bijvoorbeeld uit Europa afkomstige personen (volbloed-Europeanen), alsmede de wettige, dan wel wettig erkende, doorgaans in Nederlands-Indië geboren nakomelingen van Europese mannen en Aziatische vrouwen (Indo-Europeanen). Met Europeanen gelijkgesteld waren de 'Israëlieten', Armeniërs, *belanda hitam* (nazaten van christelijke, uit Afrika afkomstige KNIL-soldaten) en (sinds 1899) Japanners. Tussen Europeanen en met hen gelijkgestelden bestond geen onderscheid, waardoor zij feitelijk één categorie vormden. Met de 'inlanders' werd gedoeld op de inheemse bevolking van Nederlands-Indië, terwijl met hen waren gelijkgesteld onder meer de Arabieren.

Het gezin van Carl Litan uit Riga, met zijn Indo-Europese vrouw Anna Davemann. Links en rechts zitten bedienden, circa 1890. [Collectie R.G. de Neve]

Wettige erkenning van kinderen van inlandse vrouwen door Europeanen was mogelijk sinds de invoering van de burgerlijke stand in Nederlands-Indië in 1828. Tot 1848 kon een kind van een inlandse vrouw ook bij notariële akte worden geadopteerd en op die manier de familienaam van de adoptant (niet altijd ook de natuurlijke vader) en de status van Europeaan krijgen. Deze uit de VOC-tijd stammende praktijk was ontleend aan het Romeins recht, volgens welke een adoptiefkind ook van de adoptant kon erven als ware hij uit een wettig huwelijk geboren.

Adoptanten en erkenners beloofden standaard hun adoptief- of erkende kinderen in het christelijke geloof op te voeden, wat het des te opmerkelijk maakte dat ook Joodse mannen kinderen van inlandse vrouwen adopteerden of erkenden. De al meermalen genoemde Leendert Miëro adopteerde van zeven slavinnen even zoveel kinderen. In de adoptieakte van een van hen lezen we dat hij haar voortaan zal beschouwen als zijn eigen *'vleschelijken kind'* en zal *'verzorgen van allen menschelijken nooddruftigheeden, en opbrengen in de vreesen gods in allen goeden deugden en leeringen'*. Voor de duidelijkheid: de *'vreze Gods'* was de nederduits-gereformeerde (lees: calvinistische) variant daarvan, die in de Republiek *'staatsgodsdienst'* was en gedurende de VOC-tijd als enige in Nederlands-Indië was toegestaan.

Joodse familienamen

In Nederlands-Indië gold sinds de verschijning van het *Staatsblad van Nederlandsch-Indië* 1837, nummer 11 voor Christenen en Joden de verplichting een familienaam te hebben. Een bekend fenomeen is natuurlijk dat onder niet-Joden vaak voorkomende familienamen in een aantal gevallen ook door veel Joodse families worden gedragen. Het gaat dan bij uitstek om de namen De Vries (44), De Jong (36), Meijer (251), Jacobs (75), De Groot (38), Van Leeuwen (38), Prins (34) en Koster (19). Deze namen staan zowel in de top-50 van de meest in Nederland voorkomende geslachtsnamen (volgens de Volkstelling van 1947) als in die van de in Nederland meest voorkomende Joodse achternamen (volgens het gedenkboek *In Memoriam*) (hierna: top-50 Joodse namen).

Het getal tussen haakjes verwijst naar het aantal mannelijke dragers van de desbetreffende naam, dat wordt vermeld in het *Adresboek van Nederlandsch-Indië* voor 1899. Enkele andere in dit adresboek voorkomende namen, die we tevens terugvinden in de top-50 Joodse namen, zijn Wolff (48), Roos (21), Cohen (20), Simons (18), De Lange (15), Van Gelder (14), Sanders (13), Koopman (12), Polak (12) en Blok (11). Deze tweede groep vormde samen met de hierboven al genoemde namen en de namen Soesman (18) en Israël (12), de top-20 in het adresboek 1899. Van de tweede groep komen verder alleen de namen De Lange en Sanders voor onder de 100 meest in Nederland voorkomende familienamen. Maar ook in het geval van namen als Roos, Simons, Koopman en Blok is het lastig te zien of men nu wel of niet met een Joodse familie te maken heeft.

Onderzoeksmogelijkheden in Nederland

De bronnen voor genealogisch onderzoek naar Indisch-Joodse families en niet-Joodse, uit Europa afkomstige families in Nederlands-Indië zijn dezelfde. En daarmee kampt ook het Indisch-Joods familieonderzoek met het probleem dat die bronnen, voor zover bewaard gebleven, in Indonesië berusten. Bovendien reageert het Arsip Nasional te Jakarta niet op verzoeken om informatie. Het gaat hier vooral om primaire bronnen, zoals de registers van de burgerlijke stand (in Nederlands-Indië in 1828 ingevoerd), de retroacta van de burgerlijke stand en de notariële en weeskamerarchieven.

De in 2009 door het CBG uitgegeven onderzoeksgids *Asal Oesoel* laat echter zien dat er ook in Nederland mogelijkheden voor Indisch familieonderzoek zijn en het verhaal van Aron Levie is daarvan een bewijs. Ove-

rigens betekent *asal* letterlijk afkomst (of herkomst), terwijl *oesoel* het meervoud is van *asal*. *Asal oesoel* heeft dus betrekking op de afkomst van meerdere personen en wordt daarom vertaald als stamboom en in dit verband met Indische stamboom.

Elk genealogisch onderzoek begint met het navraag doen bij familie en (specifiek voor het Indische onderzoek) het raadplegen van 'Janssen's Indisch Repertorium' (www.igv.nl) om vast te stellen of er op de gezochte familienaam al wat gepubliceerd is. Bij de Koninklijke Bibliotheek kunnen de opgaven van de burgerlijke stand in de almanakken en naamlijsten van Nederlands-Indië worden geraadpleegd. De almanakken en naamlijsten zijn ook opgenomen op twee door het CBG uitgegeven dvd's, getiteld 'Regerings-Almanak van Nederlands-Indië 1815-1942', en daardoor eenvoudig doorzoekbaar, terwijl bij het CBG een gemicrofilmde index op fiches kan worden geraadpleegd. Voor met name huwelijken en overlijdens is het nuttig om ook te kijken op de website www.roosjeroos.nl.

Daarnaast bestaat het standaardrepertoire uit enkele specifiek op Nederlands-Indië gerichte CBG-collecties (zie: *Asal Oesoel*), alsmede de CBG-collecties persoonskaarten (fotokopieën worden tegen betaling op aanvraag verstrekt), familieadvertenties en familiedossiers. Verder de gedigitaliseerde krantencollectie van de Koninklijke Bibliotheek (<http://kranten.delpher.nl>); het slachtofferregister van de Oorlogsgravenstichting (www.ogs.nl); de database VOC-opvarenden (<http://vocopvarenden.nationaalarchief.nl/>); en de website <http://zoekakten.nl>.

Uiterst handig in verband met het snel kunnen doorzoeken van enkele belangrijke publicaties is de uit 2008 daterende dvd *Bronnen voor Indisch genealogisch onderzoek*, uitgegeven door de Indische Genealogische Vereniging (IGV). Men moet er overigens rekening mee houden dat er na 2008 van met name *De Indische Navorscher* (DIN) en de *Bronnen-publikaties van de Indische Genealogische Vereniging* nieuwe bij het CBG te raadplegen delen zijn verschenen. Voor meer richtlijnen voor onderzoek in Nederlands-Indië wordt hier verwezen naar de website van de Nederlandse Kring voor Joodse Genealogie.

Besluit

Dit artikel schetst op hoofdlijnen de koloniale context van het onderzoek naar Indisch-Joodse families en geeft een globaal overzicht van de mogelijkheden in Nederland om hen genealogisch in kaart te brengen. Juist het onderzoek naar afzonderlijke families kan ten aanzien van de Indi-

sche Joden als groep antwoord geven op vragen met betrekking tot bijvoorbeeld geografische herkomst, sociale afkomst, huwelijksgedrag, gezinsgrootte, loopbanen, maatschappelijke positie en vermogen en familie- en andere netwerken.

Genealogisch onderzoek naar Indisch-Joodse families hoeft echter niet alleen dit hogere doel te dienen, maar mag zeker en niet in de laatste plaats ook een aangename en nuttige vrijetijdsbesteding zijn voor degenen die meer willen weten over hun eigen Indische familie. Van nog te weinig Indisch-Joodse families is op dit moment een genealogie gepubliceerd. Mogelijk kan daarin door samenwerking van de NKvJG en de IGV in de toekomst wat veranderen.

Literatuur

Joden in Nederlands-Indië

- M. Avrum Ehrlich (ed.), *Encyclopedia of the Jewish Diaspora. Origins, Experiences, and Culture. Volume 3. Countries, Regions, and Communities* (Santa Barbara, Californië 2009).
- J. Glaser, 'Joden in Nederlands-Indië/Indonesië voor, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog', in: *Moesson* 36 (1991) 2, 30-33.
- J. Hadler, 'Translations of anti-semitism: Jews, the Chinese, and violence in colonial and post-colonial Indonesia', *Indonesia and the Malay World* 32' (2004, nr. 94) 291-313.
- G. Hamonic, 'Note sur la communauté juive de Surabaya', in: *Archipel*, 36 (1988) 183-186.
- M.J. Kamsma, *The Jewish Diasporascope in the Straits. An ethnographic study of Jewish business*

across borders (proefschrift, Vrije Universiteit Amsterdam 2010)

- 71.
- C. do Passo Vaia, 'Jahoeidi. Joden in Nederlands-Indië', werkstuk in het kader van de cursus 'Feit en Herinnering' aan de Universiteit Utrecht, Subfaculteit Geschiedenis, aangeboden aan Elisabeth Locher-Scholten, 2007.
- H. Snel, 'Joden in dienst van de VOC (1). Minjan op de Vredenburg', in: *Misjpage* 24 (2011) 140-146.
- H. Snel, 'Joden in dienst van de VOC (2). Hoe vinden we ze', in: *Misjpage* 25 (2012) 14-18.

Indisch familieonderzoek

- R. de Neve, *Asal Oesoel. Indische stamboom* (Den Haag 2009).
- R. de Neve, 'Bastaardij op zijn Indisch', in: *De Nederlandse Leeuw* 128 (2011) 187-200.

Gepubliceerde genealogieën van Indisch-Joodse families

- E.J.C. Boutmy de Katzmann, 'De familie van Wieteke van Dort', in: *De Indische Navorscher* 5 (1992) 20-23.
- P.A. Christiaans, 'Een aanzet tot de genealogie Soesman', in: *De Indische Navorscher* 19 (2006) 106-123.
- P. Kal, 'Het geslacht Israël uit Djokjakarta', in: *De Indische Navorscher* 6 (1993) 66-74.
- R.G. de Neve, 'De familie Miëro. Een joodse diaspora op Java', in: *De Nederlandse Leeuw* 116 (1999) 593-597.
- M. Spaans Azn., 'Heidelberg / Levyssohn / Levyssohn van Sprang / Permis Levyssohn / Levyssohn Norman / Zoetelief Norman', in: *De Indische Navorscher* 11 (1998) 97-104.